

Burgemeester en wethouders

Datum 10 juni 2024

Onderwerp

Subsidieaanvraag Proeftuin Aardgasvrije Wijken Schoolkring Ansen

Wij willen

In 2028 een aardgasvrije Schoolkring Ansen realiseren

Wij besluiten

1. Een subsidie van € 1.813.400,- te verlenen aan energiecoöperatie energieKansen in Ansen ter uitvoering van de Proeftuin Aardgasvrije Wijken Schoolkring Ansen.
2. De Raad per brief te informeren over de subsidieaanvraag en voortgang van het project.

Want

- 1.1 *De gemeente heeft een specifieke uitkering ontvangen van het Rijk in het kader van het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW)*
Op 12 november 2020 heeft gemeente De Wolden de beschikking ontvangen van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) voor de specifieke uitkering Proeftuinen Aardgasvrije Wijken. De eenmalige uitkering wordt verstrekt voor de in de gemeentelijke aanvraag genoemde activiteiten die tot doel hebben om via een wijkgerichte aanpak bestaande woningen en andere gebouwen aardgasvrij of aardgasvrij-ready te maken met het oog op leren hoe de wijkgerichte aanpak kan worden ingericht en opgeschaald. De uitkering kan worden ingezet voor de financiering van de onrendabele top bij de uitvoering van het project, daaronder begrepen projectgebonden proces- en advieskosten. Deze kosten moeten direct gerelateerd zijn aan de proeftuin en het aardgasvrij of aardgasvrij-ready maken daarvan.
- 1.2 *EnergieKansen heeft een subsidieaanvraag ingediend*
EnergieKansen (hierna: eKa) heeft op 28 maart 2024 een aanvraag ingediend voor de resterende uitvoering van het project Proeftuin Aardgasvrije Wijken Schoolkring Ansen van € 2.068.800,-. Echter, onder de aanvraag van het deelproject 'projectondersteuning & communicatie' van € 255.400,- lag geen plan van aanpak waardoor onvoldoende duidelijk is hoe eKa invulling wil geven onder dit deelproject. Onder de aanvragen van de overige deelprojecten lag wel een plan van aanpak, waaruit voldoende duidelijk wordt welke invulling eKa geeft aan de activiteiten. De subsidie kan enkel worden beschikt voor de deelprojecten waarbij de aanvraag voldoende is onderbouwd en zodoende is het advies om een subsidie van maximaal € 1.813.400,- te verlenen. Vanuit de specifieke uitkering is het bedrag van € 255.400,- voor het deelproject 'projectondersteuning & communicatie' nog wel beschikbaar.
- 1.3 *De activiteiten in de aanvraag passen binnen de doelstellingen van de Proeftuin Aardgasvrije Wijken Ansen*
De in de aanvraag opgenomen activiteiten dragen bij aan het bereiken van de doelstellingen van de Proeftuin Aardgasvrije Wijken Schoolkring Ansen (hierna: Ansen), zoals opgenomen in de aanvraag aan het Ministerie van BZK.

Energiecoöperatie eKa heeft voor alle deelprojecten een planning, met de daarin genoemde activiteiten, aangeleverd om eind 2028 aardgasvrij (ready) te zijn.

- 1.4 *De subsidie wordt verleend op grond van artikel 4:23, derde lid, aanhef en sub c van de Algemene wet bestuursrecht (Awb)*
Het verlenen van een begrotingssubsidie is de meest passende vorm. Bij een aanbesteding of een reguliere subsidie is sprake van mededinging, waardoor het mogelijk is dat een andere partij dan eKa de subsidie ontvangt. Dit is niet wenselijk, omdat eKa als uitvoerende partij in de aanvraag is opgenomen. Bovendien blijft met eKa de uitvoering binnen het dorp Ansen, heeft de coöperatie een goede relatie met de inwoners en de lokale agrariërs en kan ze op deze manier samen met alle partijen de eigen ambities voor het dorp realiseren. Een begrotingssubsidie is een subsidie waarbij de subsidieontvanger en het bedrag, dat maximaal als subsidie verleend kan worden, expliciet is opgenomen in de gemeentelijke begroting.
- 1.5 *De subsidie aan eKa valt onder de Algemene Groepsvrijstellingsverordening (AGVV), en moet volgens de Europese staatssteunregels worden aangemeld bij de Europese Commissie*
De steunmaatregelen aan eKa voldoen aan de vijf cumulatieve staatssteuncriteria, waardoor deze maatregelen moeten worden aangemeld bij de Europese Commissie. Echter, gezien de steunmaatregelen van alle deelprojecten vallen onder de AGVV geldt er een vrijstelling van aanmelding bij de Europese Commissie. Het doen van een kennisgeving bij de Europese Commissie volstaat. De projecten vallen onder de volgende artikelen van de AGVV: artikel 41 van de AGVV (deelprojecten groengas, zonneweide en windmolen), artikel 48 AGVV (deelproject groengas, specifiek zijnde het biogasnetwerk) en artikel 38 bis AGVV (deelproject gebouwgebonden maatregelen). Tevens blijkt dat uit de aanvraag dat de steunintensiteit van de verschillende deelprojecten niet wordt overschreden. Er wordt dus voldoende eigen en vreemd vermogen, ten opzichte van de verleende subsidie door de energiecoöperatie of door de woningeigenaren geïnvesteerd. Tot slot heeft eKa een verklaring ingediend dat men niet in financiële moeilijkheden verkeert en dat er geen vorderingen van onrechtmatig verleende subsidie in het kader van staatssteun uitstaan. Hiermee voldoet de subsidie aan de eisen van de AGVV.
- 1.6 *De subsidie wordt in één keer beschikt, maar gefaseerd aan eKa uitgekeerd, mits er is voldaan aan de verantwoordingsvereisten*
Het is mogelijk om de subsidie voor het gehele project in één keer aan eKa te beschikken, waardoor een eenmalige kennisgevingsprocedure bij de Europese Commissie volstaat. Bij de subsidieaanvraag heeft eKa een planning met de jaarlijkse uitgaven per deelproject. Daarbij wordt de subsidie jaarlijks, conform planning aan de energiecoöperatie uitgekeerd, mits er aan alle verantwoordingsvereisten van het voorgaande jaar is voldaan. Hiermee kan de gemeente aan de verantwoordingsvereisten richting het Ministerie van BZK en de Europese Commissie voldoen. Jaarlijks moet er immers, op basis van artikel 11 van de AGVV, over de uitgaven die onder de AGVV zijn verleend worden gerapporteerd. Verder moet de gemeente over een periode van tien jaar een dossier bijhouden over steunmaatregelen die onder de AGVV worden gebracht (artikel 12).
- 2.1 *Het is belangrijk de gemeenteraad te informeren over de subsidie en de voortgang van het project*
Om de doelstellingen van de Proeftuin te kunnen realiseren heeft de gemeenteraad een begrotingssubsidie vastgesteld. Gezien dit project een belangrijke leerschool is voor het aardgasvrij maken van onze gemeente, en gezien het feit dat de Raad de begrotingssubsidie heeft vastgesteld, is het belangrijk de raad hierover te informeren.

Maar

1.1 Door direct bijna het gehele subsidiebedrag voor de Proeftuin te beschikken, heeft de gemeente onvoldoende controle of de subsidie doelmatig en rechtmatig wordt besteed

De energiecoöperatie dient jaarlijks aan de gestelde verantwoordings- en aanvraagvoorwaarden te voldoen, alvorens de subsidie conform de afgesproken tranches kan worden uitgekeerd. Zo kan de gemeente alsnog voldoende controle houden op de doelmatige en rechtmatige besteding van eKa. Mocht de energiecoöperatie niet aan de gestelde voorwaarden voldoen, dan kan de gemeente het bedrag terugvorderen en/of besluiten de volgende tranche niet uit te keren. Hierdoor wordt het risico op ondoelmatige en onrechtmatige bestedingen zoveel als mogelijk geminimaliseerd.

1.2 Er kleven ook risico's aan het project die een succesvol eindresultaat in de weg kunnen staan

Aan dit project kleven meerdere risico's, waarvan eKa er zelf een aantal heeft geïdentificeerd. Denk aan het vereiste investeringsvermogen dat eKa zelf zal moeten zien te financieren om de deelprojecten uit te voeren. Daarnaast ontbreekt voor het deelproject 'groengas' momenteel de duidelijkheid omtrent de reductie-eisen omtrent stikstof. Organisatorisch is een succesvol eindresultaat ook afhankelijk van de inzet van de betrokkenen vanuit Ansen en het commitment van alle stakeholders, zoals de netbeheerders, de provincie, de agrariërs en eventueel externe financiers. De meeste risico's zijn niet volledig weg te nemen met beheersmaatregelen. Anderzijds is het ook niet meer dan normaal dat er risico's kleven aan een pilotproject, zoals de Proeftuin. Tot slot loopt de gemeente een financieel risico. Namelijk dat de PAW-subsidie door het Rijk wordt teruggevorderd, omdat door eKa niet aan de gestelde inspanningsverplichting is voldaan, de subsidie onrechtmatig is besteed of omdat er geen of (on)volledige verantwoordingsinformatie wordt verstrekt. Dit proberen we te ondervangen door de volgende tranche pas uit te betalen, indien aan de verantwoordingsvereisten van de voorgaande tranche is voldaan. Echter, als eKa binnen een tranche niet aan de verplichtingen voldoet, dan zal de gemeente de subsidie terug moeten vorderen. Daarbij bestaat het risico dat eKa niet aan die terugvordering kan voldoen. Dit risico is niet volledig te ondervangen. Echter, we werken als gemeente goed samen met eKa en we zullen ons maximaal inzetten om eKa te ondersteunen bij het succesvol realiseren van de Proeftuin en het voldoen van alle verplichtingen. Daarbij is het ook belangrijk om aan te geven dat de vrijwilligers van eKa door de gemeente worden ondersteund bij het doen van de financiële verantwoording. Hiervoor is ambtelijke ondersteuning beschikbaar gesteld. Hiermee houden we ook voor ons het risico qua financiële verantwoording richting het Rijk en de EC zo laag mogelijk.

Achtergrond

In april 2020 heeft gemeente De Wolden een aanvraag voor de Proeftuin Aardgasvrije Wijken Schoolkring Ansen (hierna: Proeftuin) ingediend bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (hierna: BZK) in het kader van het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW). Doel van de aanvraag is de mogelijkheid benutten om te experimenteren met het aardgasvrij maken van een dorp, de Schoolkring Ansen (hierna: Ansen). De aanvraag is gebaseerd op de ambities van energiecoöperatie eKa. Er is een bijdrage aangevraagd van € 2.398.400,-. In oktober 2020 is Ansen als proeftuin geselecteerd en heeft de gemeente een specifieke uitkering ontvangen van € 2.398.400,- van het Ministerie van BZK.

De proeftuin loopt tot 2028 en is onderverdeeld in vijf deelprojecten: gebouwgebonden maatregelen (verduurzamen van de woningen en utiliteitsbouw), zonnepark, windmolen, groengas en participatie & communicatie. Tot 2028 is het de bedoeling de 250 woningen en 32 utiliteitsgebouwen te verduurzamen door middel van isolerende maatregelen en hybride warmtepompen. De groeiende elektriciteitsvraag moet worden opgevangen door zon-op-dak en/of een kleinschalig zonnepark en het vervangen van de bestaande windmolen door een nieuwe. De resterende warmtevraag moet worden ingevuld door lokaal opgewekt groengas uit Ansen.

Voor de uitvoering van de Proeftuin kan eKa voor de verschillende deelprojecten subsidie aanvragen, voorzien van een concreet plan van aanpak en bijbehorende begroting, indienen bij de gemeente. Deze aanvraag betreft de volledige subsidieaanvraag voor het resterende project, met daarbij een plan van aanpak voor alle deelprojecten. Onderstaand een korte uiteenzetting van de reeds gerealiseerde resultaten per deelproject en de nog te realiseren activiteiten.

Deelproject gebouwgebonden maatregelen

Voor dit deelproject wordt gebruik gemaakt van de quick-fit oplossing bij woningen. Bewoners hebben recht op een energiescan en kunnen vervolgens subsidie aanvragen. Tot nu toe zijn er 95 energiescans uitgevoerd (37% van de woningen) en zijn er 7 woningen aardgasvrij gemaakt en 19 woningen aardgasvrij ready (31 december 2023). Met de resterende subsidie gaat eKa door met de energiescans en proberen de overige 63% van de woningen te bereiken, dit doet men o.a. via informatieavonden, via de website en door middel van nieuwsbrieven. Vervolgens kunnen bewoners, naast de ISDE-subsidie, subsidie aanvragen bij eKa voor de verduurzamingsmaatregelen.

Deelproject groengas

In 2023 is gestart met dit deelproject. Eerst zijn bij een elftal agrariërs de mogelijkheden voor het lokaal opwekken van groengas onderzocht, waarna acht agrariërs een vergunning voor een monomestvergister op hun erf hebben aangevraagd. Deze zijn inmiddels vergund. Ook zijn de mogelijkheden voor een lokaal biogasnetwerk onderzocht en zijn hiervoor gesprekken gevoerd met de netbeheerders. In 2024 zal het project verder worden vormgegeven en worden toegewerkt naar een private investering bij de veehouders voor een monomestvergister op hun erf, alsmede een collectieve investering voor de aanleg van het biogasnetwerk en de aanschaf van de opwerkunit, om het biogas op te werken naar groengas. Het doel is om in december 2025 het eerste groengas te leveren.

Deelproject windenergie

In 2022 en 2023 zijn diverse mogelijkheden voor windenergie, waaronder de mogelijkheid voor het plaatsen van erfmolens bij de deelnemende agrariërs aan het groengasproject, geïnventariseerd. Op dit moment denkt eKa dat het vervangen van de bestaande windmolen in Ansen de beste optie is. In 2024 wordt gekeken naar de beste mogelijkheid, om vervolgens in 2025 een concreet plan op te stellen om vervolgens in 2026 tot plaatsing over te gaan.

Deelproject zonneweide

Op dit moment is nog niet gestart met het deelproject zonneweide. In 2025 kan eKa aan de hand van de andere drie deelprojecten een inventarisatie maken hoeveel energie er minimaal moet worden opgewekt om energie-neutraal te worden. Aan de hand daarvan zal geïnventariseerd worden hoeveel ruimte op de daken van de agrariërs beschikbaar is en hoeveel zij beschikbaar willen stellen. Vervolgens wordt bepaald hoe groot een eventuele zonneweide zal moeten worden. Het doel is zoveel mogelijk elektriciteit op te wekken met zon dak. De eventueel resterende elektriciteitsvraag kan vervolgens met een kleinschalig zonnenveld op land worden gerealiseerd.

Energiecoöperatie eKa legt jaarlijks verantwoording af aan de gemeente over de uitgevoerde activiteiten en de behaalde resultaten per deelproject. Hiervoor dient de coöperatie jaarlijks, ter verantwoording, een financieel jaaroverzicht in. Dit financiële jaaroverzicht bevat zowel een inhoudelijk als financieel verslag. Daarbij legt de coöperatie verantwoording af over de inkomsten en de uitgaven. Bij de uitgaven voegt men de bijbehorende facturen. Ook legt men uit hoe het eventueel niet uitgegeven bedrag in het daaropvolgende jaar wordt besteed. Zo houden we met elkaar inzichtelijk hoe de doelstellingen van het deelproject tijdig kunnen worden gerealiseerd. Zodra het deelproject is afgerond dient eKa een aanvraag tot vaststelling van de subsidie in, met daarbij een subsidieverklaring die wordt opgesteld door een onafhankelijke accountant. De financiële verantwoording over de subsidie van het betreffende kalenderjaar, dient uiterlijk de tiende week in het daaropvolgende kalenderjaar te zijn ingediend.

De financiële gevolgen zijn

De Rijksbijdrage van € 2.398.400,- is als begrotingssubsidie opgenomen in de programmabegroting. In 2022 en 2023 is al subsidie aangevraagd op de deelprojecten 'gebouwgebonden maatregelen' en 'groengas'. Deze aanvraag omvat het resterende bedrag van € 1.813.400,- die volledig vanuit de begrotingssubsidie kan worden gedekt. Bij verlening van de aangevraagde subsidie, wordt er € 1.813.400,- vanuit de toegekende Rijksbijdrage via de begrotingssubsidie ter beschikking gesteld aan eKa. In het onderstaande financiële overzicht staat de verdeling van de begrotingssubsidie per deelproject weergegeven. Ook staat in dit overzicht het reeds uitgegeven en aangevraagde bedrag per deelproject, alsmede het totaal resterende bedrag na uitkering van deze subsidie.

Deelproject	Budget	Uitgegeven	Aangevraagd	Te beschikken
Gebouwgebonden maatregelen	€ 840.000,-	€ 275.000,-	€ 560.400,-	€ 560.400,-
Groengas	€ 1.003.000,-	€ 50.000,-	€ 953.000,-	€ 953.000,-
Windmolen	€ 150.000,-	-	€ 150.000,-	€ 150.000,-
Zonneweide	€ 150.000,-	-	€ 150.000,-	€ 150.000,-
Projectondersteuning	€ 255.400,-		€ 252.000,-	
Totaal	€ 2.398.400,-	€ 329.600	€ 2.068.800,-	€ 1.813.400,-

Alternatieven

Een alternatief is de subsidie niet te verlenen. Energiecoöperatie eKa kan dan geen uitvoering geven aan de Proeftuin. Hiermee loopt de gemeente een risico niet te kunnen voldoen aan haar inspanningsverplichting en uiteindelijk haar verantwoordingsplicht richting het Rijk. Bovendien is het niet verlenen van de subsidie in het licht van de samenwerking met eKa en het draagvlak voor de samenwerking en het project niet wenselijk. Een andere optie kan zijn om eKa voor alle deelprojecten jaarlijks een aanvraag te laten indienen. Dit is onwenselijk, gezien het feit dat dit veel administratie oplevert voor de energiecoöperatie en de gemeente. Ook kan daarmee een doelmatige en doeltreffende uitvoering onder druk komen te staan. Met het feit dat volgende tranches pas worden uitgekeerd, nadat aan de verantwoordingsvereisten is voldaan, kan de gemeente voldoende controle houden op een doelmatige en rechtmatige besteding van de subsidie.

Bijlagen

Subsidieaanvraag PAW2 2024-2028
Plan van Aanpak PAW2 Groengas
Plan van Aanpak PAW2 Gebouwgebonden maatregelen
Plan van Aanpak PAW2 Zonneweide
Plan van Aanpak PAW2 Windenergie
Begroting PAW2 2024-2028
Beschikking subsidieverlening